

Calamități ale secolului al XX-lea: foametea care a devastat Moldova în 1946-1947

Un dicton medieval spune că, adesea, „după război învinsul plânge iar învingătorul e ruinat”. Situația României după cel de-al doilea război mondial ilustra pe deplin acest lucru. Încheind războiul în tabăra învingătorilor, România nu avea nici un motiv să se felicite. În ciuda armistițiului încheiat în septembrie 1944 și a eforturilor uriașe făcute pentru înfrângerea Reich-ului, România era considerată țară învinsă și se afla sub una din cele mai aspre regimuri de ocupație militară din istoria sa.

Prima zonă a României care s-a confruntat cu „omul nou” sovietic a fost Moldova. Ca urmare, în primăvara anului 1945, aici tifosul făcea ravagii și numeroase familii nu mâncau decât o dată la două zile, nereușind ca de sărbătorile Paștelui să aibă măcar mălai pentru o măcăligă¹. Armata Roșie a jefuit întinse zone ale țării, după care a urmat spolierea oficială a României prin îndeplinirea prevederilor Convenției de Armistițiu.

Pentru satisfacerea necesităților Armatei Roșii, România livrase până la 31 mai 1945 următoarele cantități de alimente: 15.357 vagoane de cereale și derivate, 10.407 vagoane de leguminoase și zarzavat, 1.885 vagoane de carne, 387 vagoane de conserve de carne, 163 vagoane de grăsimi, 124 vagoane de produse lactate, 88 vagoane de pește, 27 vagoane cu delicatese și 20 vagoane cu fructe și derivate². Pentru executarea art. 11 din Convenția de Armistițiu România mai livrase, în același interval, 34.988 vagoane de cereale precum și 8.662 bucăți vite.³ În afară de livrările și restituirile făcute de România în baza art. 10, 11 și 12 ale Convenției de Armistițiu, cantități importante de bunuri au fost ridicate de Armata Roșie și scoase din țară. Trupele rusești au fost surprinse de abundența de alimente din România și rapoartele trimise la Moscova descriau țara ca pe una în care curge laptele și mierea și, ca urmare, pretențiile sovietice au devenit, treptat, exorbitante⁴. Din cauza livrărilor importante pentru întreținerea armatei sovietice și pentru îndeplinirea condițiilor armistițiului, populația civilă din România nu mai primea pâine, în iunie 1945, decât una-două zile pe săptămână⁵.

Prelevărilor de enorme cantități de alimente din România li s-au adăugat efectele reformei agrare din martie 1945. Aceasta a produs o dezorganizare a muncilor agricole⁶, întinse suprafețe de teren rămânând necultivate. Lipsa animalelor de tracțiune și a tractoarelor confiscate de ruși a îngreunat și mai mult muncile agricole. Acestor factori li s-a adăugat o severă secetă, astfel că în vara anului 1945 se estima că recolta de grâu va fi sub 20% dintr-o recoltă normală⁷.

¹ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 30/1945, f. 28-29.

² «Memoriu asupra executării Convenției de Armistițiu - iunie 1945», în *România. Viața politică în documente. 1945*, Arhivele Statului din România, București, 1994, p. 273.

³ *Ibidem*, p. 274.

⁴ Ulrich Burger, *Misiunea Ethridge în România*, București, 2000, p. 199.

⁵ *România. Viața politică în documente. 1945*, București, 1994, p.274.

⁶ Henry L. Roberts, *Romania. Political problems of an Agrarian State*, New Haven, 1969, p. 315.

⁷ C.V.R. Schuyler, *Misiune dificilă*, București, 1997, p. 133.

Dificultățile care se anunțau insurmontabile în toamna anului 1945 au putut fi depășite, totuși, prin micșorarea pretențiilor rusești și chiar prin acordarea de către U.R.S.S. a unui „ajutor” constând în 15.000 vagoane de porumb și 15 000 vagoane de grâu,⁸ în urma vizitei lui Petru Groza la Moscova între 4-13 septembrie. Gestul de „caritate” al Moscovei nu era motivat atât de grija față de situația alimentară a românilor, cât de preocuparea pentru consolidarea poziției guvernului Groza, confruntat cu greva regală. Spectrul foametei a rămas cât se poate de amenințător pentru români. În ședința Comitetului Central al P.C.R. din 25 ianuarie 1946, reprezentantul Regionalei «Dunărea de Jos», vorbind despre situația alimentară a zonei, menționa: „Seceta de anul trecut a făcut ca aceste județe, chiar cele excedentare altădată, prin respectarea Armistițiului, să ducă nevoie mare, în special de porumb. Covurlui este în imposibilitatea de a da pâine regulat. La 10-12 zile dă odată pâine, din cauza lipsei de cereale”⁹.

Venirea primăverii anului 1946 a adus în sufletele românilor o rază de speranță socotind că noua recoltă va ameliora situația deosebit de grea în care se afla cea mai mare parte a populației. Din păcate, perspectivele unei recolte promițătoare au fost anulate de una din cele mai prelungite perioade de secetă care au lovit vreodată România. În lunile iunie-iulie numeroși țărani, într-o încercare disperată de a obține o recoltă cât de mică, au arat suprafețele cu cerealele arse de secetă și au însămânțat din nou, folosind și ultimele rezerve de sămânță. Spre disperarea populației, seceta a continuat cu aceeași intensitate iar în august 1946 încep să fie raportate primele cazuri de moarte prin înfometare, mai ales în rândul copiilor¹⁰.

Situația devenise atât de gravă încât comuniștii încep să se preocupe de găsirea unor căi de rezolvare, cu atât mai mult cu cât alegerile programate pentru toamna lui 1946 se apropiau. În ședința de analiză a activității organizațiilor de masă din 15 august 1946 a fost discutată situația județelor din Moldova lovită de secetă. Cele mai afectate erau județele Iași, Fălciu și Vaslui. În aceste regiuni populația rurală locuia în mare parte în bordeie, întinse zone erau minate și lipseau cu desăvârșire alimentele. Ca urmare a acestei situații, s-au făcut propuneri de scoatere a copiilor din aceste zone și cazarea lor în cămine sau la familii din regiuni neafectate de secetă, trimiterea de urgență a unor cantități de alimente în județele cele mai afectate, interzicerea fabricării chiflelor și a covrigilor precum și măsuri împotriva speculanților de vite. Aceștia, profitând de lipsa de nutreț pentru animale și de disperarea oamenilor înfomețați, cumpărau vitele la prețuri de nimic sau făceau troc, oferind un kilogram de grâu pentru kilogramul de carne¹¹.

Transpunerea în practică a măsurilor preconizate s-a făcut cu multă greutate din cauza birocrăției și a haosului din țară astfel că, spre sfârșitul lunii august 1946, situația din zonele secetoase căpăta accente tot mai tragice. În 31 august a avut loc o ședință plenară a C.C. al P.C.R. în care a fost analizată situația. Dintr-un total de 17.000 vagoane de cereale programate a fi colectate fuseseră adunate doar 5.000 de vagoane, iar în cele 14 județe lovite de secetă ajunseseră, ca ajutoare, doar 80 de vagoane, cantitate insuficientă și pentru un singur județ, așa cum era nevoit să o recunoască chiar Teohari Georgescu¹². Prefectul comunist din Tutova anunța: „Suntem luați cu asalt. Mai putem

⁸ *România. Viața politică în documente. 1945, ...*, p. 347.

⁹ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 11/1946, f. 87.

¹⁰ Idem, dosar nr. 47/1946, f. 17.

¹¹ *Ibidem*, f. 18.

¹² A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 48/1946, f. 37.

face însă un efort, putem ține oamenii încă o săptămână-două să se alimenteze cu verdețuri dar peste două săptămâni nu-i mai putem ține pe oameni și vă puteți închipui în starea aceasta de lucruri, în starea aceasta de spirit a unei populații flămânde, cum poate (sic!) să-și facă locul elementele reacționare cu propaganda lor”¹³.

Grija pentru efectele politice ale secetei era mult mai evidentă decât grija pentru soarta oamenilor. De altfel, toate măsurile luate în vederea combaterii foametei erau analizate prin prisma efectelor politice pe care le vor produce. Vasile Luca propunea „să li se lase muncitorilor rația de pâine și în general salariaților până la un anumit grad iar restul, burghezilor, să li se reducă rația de pâine la 100 de grame pentru că ei au mai multe posibilități și risipesc”, neuitând să adauge: „desigur, toate acestea trebuie legate cu alegerile: iată democrația ce face și iată reacțiunea ce a făcut în situații grele. Reacțiunea i-a împușcat grămadă pe flămânzi și democrația îi ajută”¹⁴. Teohari Georgescu întrevedea și el avantajele ce se pot obține din situația de criză alimentară: „Trebuie să vedem, tovarăși, că prin ajutorarea acestor regiuni, prin dezvoltarea spiritului de solidaritate a întregului nostru popor pentru ajutarea celor loviți, vom putea în preajma alegerilor să creem o atmosferă de încredere în regim, în guvern”. La propunerea făcută de un membru al C.C. de a folosi rechizițiile cu forța, apelând la jandarmi, Miron Constantinescu i-a replicat sec: „După alegeri”¹⁵. Cu repercusiuni politice se dovedeau a fi și unele măsuri luate împotriva speculanților. Filiala din Tg. Neamț a P.C.R. era subvenționată din plin de unii afaceriști veroși iar aceștia au refuzat să mai dea bani după ce, în urma unor percheziții, le-au fost confiscate importante cantități de cereale dosite¹⁶.

Lipsa alimentelor a provocat o creștere rapidă a prețurilor. Un kilogram de orez, care costa în iunie 4.200 de lei, ajunsese în octombrie la 20.000 lei, făina albă de la 340 lei la 7.800 lei iar grișul de la 240 lei crescuse la 7.800 lei/kg.¹⁷ În aceste condiții, chiar puținele cereale care ajungeau în județele deficitare erau inaccesibile oamenilor de rând. Funcționarii, cadrele didactice și țăranii erau extrem de îngrijorați de creșterea prețurilor. Pentru ca un țăran să-și poată cumpăra o pereche de ghete trebuia să vândă cca. 300 kg. de grâu¹⁸. În același timp, un învățător câștiga între 60.000 și 90.000 de lei pe lună, fapt ce îi determina pe mulți să abandoneze catedrele pentru munci fizice: încărcat vagoane cu lemne sau muncă în cărămidării, unde se plăteau 8.500-9.000 lei/ zi¹⁹, încercând astfel să-și asigure alimentele necesare supraviețuirii.

În luna septembrie 1946 devenise evident că România va fi nevoită să importe cereale pentru a putea depăși criza alimentară. Datele statistice sintetizate atât de Ministerul Agriculturii cât și de Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării arătau că nu poate fi asigurată hrana populației decât pe șase luni începând din iulie²⁰. Potrivit unui Buletin Informativ redactat de Secția Economică a C.C. al P.C.R., recolta de porumb era estimată la maxim 100.000 de vagoane în vreme ce necesarul minim era calculat la 260.000 de vagoane. Recolta de floarea soarelui era de doar 5.000 vagoane față de o

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Idem, dosar nr. 47/1946, f. 20.

¹⁵ Idem, dosar nr. 48/1946, f. 46.

¹⁶ *Ibidem*, f. 45.

¹⁷ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Secția Economică, dosar nr. 12/1946, f. 31.

¹⁸ A.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei (I.G.J.), dosar nr. 153/1946, f. 267.

¹⁹ Idem, dosar nr. 152/1946, f. 17 și f. 240.

²⁰ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 147/1946, f. 5.

recoltă normală ce oferea 30.000 de vagoane²¹. În ciuda dificultăților prin care trecea țara, livrările de cereale către URSS reprezentau o preocupare esențială pentru autoritățile românești. Până la sfârșitul lunii septembrie fuseseră livrate județelor deficitare o cantitate de 21.390 tone de cereale, în vreme ce în Uniunea Sovietică fuseseră expediate 26.665 tone²².

La 1 septembrie a fost înființat «Comitetul pentru Ajutorarea Regiunilor Secetoase» (C.A.R.S.) care își propunea să sprijine acțiunile guvernului și să întreprindă și o acțiune proprie de mobilizare a cetățenilor pentru ajutorarea regiunilor amenințate de foamete²³. Pentru o acțiune unitară, în a doua jumătate a lunii septembrie, s-a constituit o comisie interministerială pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor, sub președinția lui Traian Săvulescu²⁴, comisie având caracter de comandament unic și care avea ca misiune identificarea mijloacelor de depășire a crizei.

Necesitatea începerii unor tratative comerciale pentru importul unor cantități de cereale devenea tot mai evidentă dar factorii de decizie guvernamentali încă ezitau din diverse considerente ideologice dar și de natură economică. Până la jumătatea lunii octombrie nu se realizase decât un acord româno-bulgar pentru importul a 1.000 vagoane de grâu și se acordase Companiei Mediteraneene din București o autorizație de import pentru 1.000 vagoane de porumb din Argentina, cu plata în franci elvețieni²⁵. Dată fiind lipsa totală de devize, statul român trebuia să încerce să obțină cerealele pe credit, întrucât conducerea Băncii Naționale a României ezita să apeleze la stocul de aur²⁶.

În vreme ce conducerea țării era prinsă în probleme de campanie electorală și de evaluare a impactului politic ce l-ar avea importul de cereale din Occident, populația trecea prin dificultăți alimentare tot mai mari. Până în perioada alegerilor populația a putut fi amăgită de autoritățile locale că guvernul se îngrijește de soarta ei și că mari transporturi de cereale se îndreaptă spre zonele afectate de secetă. Depășirea momentului alegerilor și apropierea rapidă a iernii fără ca promisiunile ajutoare să apară i-au făcut pe oameni să-și piardă încrederea în promisiunile guvernamentale. În aceste condiții, o bună parte a populației a încetat să mai aștepte ajutorul guvernului și s-a îndreptat pe cont propriu spre județele excedentare pentru a-și procura cereale²⁷. Zonele vizate de cei plecați să se aprovizioneze erau îndeosebi Bihorul, Banatul și Oltenia. Gările din Oradea, Arad, Timișoara, Craiova, Roșiorii de Vede s-au văzut spre sfârșitul lunii noiembrie și începutul lunii decembrie 1946 asaltate de așa ziii „trăistari” - oameni veniți cu traista după o brumă de alimente²⁸. Acest exod în masă a îngrijorat autoritățile comuniste deoarece „de această situație au început să profite membrii partidelor din opoziție care în mod fățiș provoacă populația la acte de nesupunere, manifestări rasiale în scopul de a discredita guvernul și regimul democratic”²⁹.

Situația populației din Moldova devenise de nesuportat. În decembrie 1946, Inspectoratul de Jandarmi Suceava raporta că, din cauza lipsei cerealelor, o parte din

²¹ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Secția Economică, dosar nr. 41/1946, f. 2.

²² *Ibidem*, f. 11.

²³ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 64/1946, f. 1.

²⁴ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Secția Economică, dosar nr. 41/1946, f. 1.

²⁵ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 147/1946, f. 6.

²⁶ *Idem*, dosar nr. 47/1946, f. 16.

²⁷ A.N.I.C., Fond Inspectoratele Regionale de Jandarmi (I.R.J.), pachetul 253, f. 43.

²⁸ A.N.I.C., Fond I.G.J., dosar nr. 97/1946, f. 4-11.

²⁹ *Ibidem*, f. 2.

populație se „hrănește” cu apă și sare. În județul Dorohoi, din totalul de 45 de comune, în 39 dintre ele populația se confrunta cu mari lipsuri. În comune precum Crasnaleuca, Coțușca, Rădăuți, Borzești, Avrămeni, oamenii nu mâncau decât o dată pe zi. Din județul Botoșani plecaseră din cauza foametei 136 de familii întregi precum și numeroși capi de familie³⁰.

Legiunea de Jandarmi Bacău raporta în 30 decembrie 1946: „sunt foarte dese cazurile când sunt văzute pe ulițele satului femei cu copii în brațe plângând de foame și locuitori adunându-se în fața primăriilor și cerând să se aducă grâu și porumb că mor de foame”³¹. În aceeași perioadă, Legiunea de Jandarmi Fălciu anunța că țăranii și-au pierdut și ultima fărâmă de încredere în guvern și că sunt foarte probabile mișcări de revoltă și devastări și avertiza că „cu puținele forțe ale Jandarmeriei și Poliției locale nu se vor putea opri masele îndârjite și sălbăticită de foame”³². Starea de spirit era similară și în Vaslui. În numeroase comune proporția celor lipsiți complet de hrană crescuse de la 50% la 85% și, ca urmare, furturile săvârșite de populația înfometată se înmulțiseră considerabil. Autoritățile comunicau Bucureștiului că mortalitatea ia proporții îngrijorătoare și că se așteaptă din zi în zi la acte de nesupunere și violențe³³.

Situația nu era mai bună nici în județele afectate de secetă din Muntenia. În comuna Movilița- Ilfov, 40% din populație era în situația de a muri de foame la începutul lunii decembrie 1946, fiind deja înregistrate nouă cazuri de moarte prin înfometare³⁴. Legiunea de Jandarmi Buzău raporta că, până la 1 ianuarie 1947, s-au înregistrat 400 cazuri mortale din cauza foamei și menționa că, după unele informații, numărul morților ar fi mai mare dar medicii preferă să treacă în acte drept cauză a morții frigul. Se menționa că în regiunile de munte, precum în comuna Bâsca Chiojdului, sunt locuitori care ling sare și beau apă pentru a-și prelungi zilele³⁵.

Principala grijă a autorităților în lunile decembrie 1946 și ianuarie 1947 nu era cum să se asigure aprovizionarea ritmică și consistentă a regiunilor înfometate, ci cum să-i împiedice pe oameni să mai plece după alimente în zonele excedentare. În regiunile secetoase au fost puse la dispoziția stațiilor C.F.R. gărzi de jandarmi care să împiedice îmbarcarea locuitorilor în trenuri și deplasarea lor spre regiunile cu excedent de cereale. Inspectoratul de Jandarmi Galați raporta la 1 decembrie 1946 instalarea de gărzi în stațiile Galați, Brăila, Focșani, Bârlad, Tecuci, Râmnicu Sărat și Mărășești³⁶. Aceste măsuri s-au dovedit ineficiente în fața populației disperată de foame, care a continuat să ia cu asalt trenurile către vestul țării neșovăind să atace chiar gărzile³⁷. Ministerul Afacerilor Interne a fost nevoit să emită ordinul nr. 46.300 din 17 ianuarie 1947³⁸, prin care se prevedea prezentarea obligatorie la casele de bilete C.F.R. a unui *certificat de călătorie* eliberat de șefii circumscripțiilor de poliție din capitală, de chestori în municipii și reședințe de județ, de șefii comisariatelor în celelalte orașe și de șefii posturilor de jandarmi din comunele rurale. În plus, fiecare tren personal de pe liniile de mare trafic trebuia să fie însoțit de o

³⁰ *Ibidem*, f. 592.

³¹ A.N.I.C., Fond I.R.J., dosar nr. 122/1946, f. 32.

³² *Ibidem*, f. 33.

³³ *Ibidem*, f. 40.

³⁴ A.N.I.C., Fond I.G.J., dosar nr. 96/1946, f. 18.

³⁵ *Ibidem*, f. 163.

³⁶ *Idem*, dosar nr. 97/1946, f. 22.

³⁷ A.N.I.C., Fond Direcția Generală a Poliției (D.G.P.), dosar nr. 38/1946, f. 32.

³⁸ A.N.I.C., Fond I.G.J., dosar nr. 17/1946, f. 2-4.

gardă formată din 50 de jandarmi sub comanda unui ofițer. Totodată, tarifele trenurilor de călători au fost triplate la începutul lunii ianuarie 1947³⁹.

În acest timp situația din Moldova devenea catastrofală. Până în ianuarie populația ce locuia de-a lungul Prutului se mai hrănea cu ciulini de baltă iar cei din apropierea pădurilor mâncau ghindă, dar și aceste „alimente” se terminaseră. Legiunea de Jandarmi Fălciu raporta în 7 ianuarie că în comunele din zonă „se văd oameni lipsiți de vlagă care abia își mai pot duce picioarele, poticnindu-se la fiecare pas”. În comuna Hoceni mai multe familii își astâmpărau foamea mâncând humă, iar în comuna Duda un locuitor a fost găsit mort de foame în locuință alături de o opincă pe care o mâncase pe jumătate⁴⁰. Inspectoratul de Jandarmi Iași anunța că, în cazul că nu se îmbunătățesc transporturile de cereale, populația de pe teritoriul inspectoratului riscă să moară de foame în proporție de 65-75%. Pe teritoriul județului Vaslui populația mânca la două-trei zile o zeamă din turte de floarea-soarelui, terci de țărâțe și făină de ghindă.

Pe fondul acestor suferințe cumplite ale majorității populației o mână de afaceriști fără scrupule nu au ezitat să facă avere speculând lipsurile celorlalți. Întrucât o mare parte din negustorii care se ocupau cu specula de cereale erau evrei, Jandarmeria și Poliția anunțau cu îngrijorare o creștere a antisemitismului⁴¹. În 13 ianuarie, Inspectoratul de Jandarmi Iași remarcă faptul că „spiritul antisemit crește pe zi ce trece în rândurile țăranilor datorită faptului că negustorii evrei au acaparat la prețuri mici cereale pe care le speculează fără nici o teamă. Printre locuitori se discută că evreii sunt aprovizionați cu de toate și în special cu grâu și porumb datorită faptului că la Serviciile Economice Județene și la cele ale orașelor de reședință majoritatea funcționarilor sunt evrei”⁴². Apariția acestui curent antisemit a fost favorizată și de rezultatele unor razii și controale la diferiți negustori unde erau depistate mari cantități de alimente deținute ilegal, iar ponderea evreilor în rândul contravenienților era foarte mare⁴³. Chiar Ana Pauker era acuzată de moldovenii înfomețați că „i-a indus în eroare cu ocazia alegerilor și a sustras din lucrurile destinate Moldovei și le-a trimis în Palestina”⁴⁴.

Nu e mai puțin adevărat că nici înalții funcționari români din Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Economiei Naționale nu și-au făcut procese de conștiință din a face avere profitând de criza alimentară. Șeful Legației române din Buenos Aires, Sergiu Dimitriu, a mediat în toamna anului 1946 încheierea unui contract prin care România cumpăra 30.000 vagoane de porumb din Argentina aranjând și un contract cu o societate de transporturi pentru a livra porumbul la Constanța. Din prețurile percepute, mai mari decât cele mondiale, statul român pierdea nu mai puțin de 4.000.000 dolari⁴⁵ iar transporturile au întârziat până în luna mai 1947.

Situația deosebit de grea prin care trecea o bună parte din populația României a sensibilizat opinia publică internațională și, ca urmare, au început să fie trimise transporturi masive de ajutoare constând din alimente, medicamente, haine. Crucea Roșie Americană a alocat pentru România un buget de 3.000.000 dolari. Diferite societăți de

³⁹ Idem, dosar nr. 97/1946, f. 648.

⁴⁰ A.N.I.C., Fond I.R.J., dosar nr. 122/1946, f. 67.

⁴¹ A.N.I.C., Fond D.G.P., dosar nr. 38/1947, f. 9.

⁴² A.N.I.C., Fond I.R.J., dosar nr. 122/1946, f. 76.

⁴³ A.N.I.C., Fond D.G.P., dosar nr. 38/1947, f. 159-160.

⁴⁴ Idem, dosar nr. 5/1947, f. 149.

⁴⁵ A.N.I.C., Fond Președinția Consiliului de Miniștri - Stenograme, dosar nr. 4/1947, f. 64-66.

asistență din Elveția, Vatican, Suedia, Irlanda, Anglia au trimis ajutoare și reprezentanți⁴⁶. În numeroase localități au fost deschise cantine de către C.A.R.S., dar într-o manieră jalnică: cele mai multe funcționau în aer liber, un cazan pus pe foc și în jurul lui oameni înghețați, goi și desculți, așteptându-și resemnați porția care, cel mai adesea, era puternic diluată prin grija bucătarilor. Chiar și ajutoarele venite din străinătate au fost un motiv de dihonie între Crucea Roșie Română, care nu era controlată încă de comuniști, și C.A.R.S.-ul obedient puterii comuniste. O mare problemă era distribuirea ajutoarelor trimise de „imperialiștii anglo-americani”. Vasile Luca a ținut să-i instruiască personal în acest sens pe membrii C.A.R.S.: „(...) trebuie să spunem fiecărui țăran că ciocolata aceasta de acolo e una dar când cerem grâu nu ni se dă, caută să ne înfometeze și să cumpere conștiința lui împotriva democrației și a guvernului cu ciocolată”⁴⁷.

O piedică importantă în ajutorarea eficientă a regiunilor afectate a constituit-o veșnica birocrăție românească. Ministerul de Finanțe a tergiversat la nesfârșit scutirea de taxe a alimentelor cumpărate de C.A.R.S. De exemplu, din suma de două miliarde cheltuită de C.A.R.S. pentru a cumpăra magiun, peste jumătate o reprezentau taxele⁴⁸. Și transporturile de ajutoare erau supuse taxelor și impozitelor, la fel cu orice transport comercial. Toate țărilor prin care au trecut ajutoarele umanitare au dat gratuitate la transport și scutire de taxe, astfel că la granița României acestea nu erau grevate de nici o obligație. În schimb, Căile Ferate Române percepeau până la 80 milioane de lei pentru un vagon preluat de Comitetul pentru Ajutorarea Regiunilor Secetoase (C.A.R.S.) sau de Crucea Roșie din România⁴⁹.

Venirea primăverii a însemnat o oarecare ușurare a situației alimentare. Totuși, foamea era atât de mare încât s-au semnalat cazuri în care țăranii au consumat grâul trimis pentru însămânțări chiar dacă acesta fusese stropit cu petrol⁵⁰. Consumul de ierburi, muguri de pomi și chiar rădăcini nu a reușit să asigure necesarul de calorii pentru o populație ce traversase o iarnă cumplită, astfel că numărul deceselor prin inaniție crește din nou în lunile aprilie și mai. În comuna Mălușteni din județul Covurlui 80% din populație a supraviețuit doar datorită scoicilor din Prut consumate fierte, fără pâine sau mămăligă⁵¹. În iunie 1947 situația alimentară se menținea destul de dificilă, după cum reiese dintr-un raport al Legiunii de Jandarmi București, care menționa că în comuna Dudești-Cioplea o familie compusă dintr-o mamă cu șase copii se hrănea cu vrejuri de dovleac fierte, iar o altă familie trăia doar cu coji de cartofi coapte pe foc făcut în tizic⁵².

Noua recoltă a permis revenirea la o alimentație cât de cât normală și românii, învățați din plin cu greutățile, și-au reluat eforturile pentru a face față despăgubirilor de război și diferitelor servituți impuse de Moscova și de liderii comuniști de la București.

Am încercat realizarea unei treceri în revistă a cauzelor care au dus la instalarea foametei într-o țară renumită pentru belșugul roadelor sale și am insistat asupra formelor atroce pe care le-a atins foametea mai ales în timpul iernii 1946-1947. De asemenea, am considerat utilă prezentarea unora din acțiunile inițiate de autorități pentru a combate

⁴⁶ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, dosar nr. 64/1946, f. 6.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 8.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 5.

⁴⁹ A.N.I.C., Fond Președinția Consiliului de Miniștri - Stenograme, dosar nr. 2/1947, f. 116.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 192.

⁵¹ A.N.I.C., Fond I.G.J., dosar nr. 69/1947, f. 76.

⁵² *Idem*, dosar nr. 81/1947, f. 1.

foametea, acțiuni destul de anemice și prost chibzuite urmând ca adâncirea cercetărilor de arhivă să ne lămurească dacă această ineficiență a fost premeditată⁵³ sau a fost doar rodul incapacității, nepăsării și lăcomiei care caracteriza o bună parte din clasa conducătoare românească.

Am întreprins acest demers întrucât considerăm că aspectele referitoare la perioadele de cumpănă ale urgisitului secol XX trebuie tratate nu doar din punct de vedere politic și militar, ci și din punct de vedere social-economic, pentru a avea o imagine adecvată a epocii și pentru a înțelege mecanismele profunde ale transformărilor de durată. Sub acest aspect credem că numeroase evenimente ale secolului trecut trebuie reanalizate, nu în perspectiva unei rescrieri permanente a istoriei, ci pentru o reconstituire cât mai fidelă a trecutului, cu luminile și umbrele sale.

Florian BANU

⁵³ Unii autori nu ezită să vadă în înfometare o componentă a impunerii comunismului. Vezi în acest sens Anatol Petrencu, *Înfometarea - element al politicii totalitarismului*, în *Arhivele Totalitarismului*, nr.3-4/1999, p.113-116; Elena Șiscanu, *Înfometarea și legea în R.S.S.M. (1946-1947)*, comunicare prezentată la simpozionul «Cercetare și istorie într-un nou mileniu», Galați, 3-5 mai 2001; Spre o astfel de concluzie ne pot conduce și punctele 13 și 14 din Directiva KGB din 2 iunie 1947 pentru implantarea comunismului în Polonia; vezi, în acest sens, Gh. Buzatu, Mircea Chirițoiu - eds., *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete(1944-1989)*, vol.I, București, 1998, p. 77.